

VAI TRÒ CỦA BÁO IN VIỆT NAM TRONG VIỆC GIỮ GÌN VÀ PHÁT TRIỂN CÁC GIÁ TRỊ VĂN HÓA THỜI KỲ HỘI NHẬP

PGS. TS Dương Xuân Sơn
Trường ĐH KHXH&NV, ĐHQGHN

Abstract

In the context of the country and the world is more complicated, the opportunities and challenges intertwined, our country again influenced and complicated by issues of globalization, the challenges of extreme natural disasters , from the left side of the market economy ... Despite what circumstances our Party also persistent socialist orientation. Party special attention to cultural issues, this is a spiritual foundation, is the driving force of social development, and has many policies and measures to build and develop the culture Vietnam advanced chemistry, strong national identity.

Along with the proud achievements of the country, the press activities of our country in recent years innovation has played a very important role in the process of communication, reception and integration into international culture. Media are the new breakthrough really go into depth in both quantity and quality. The press in general and newspapers in particular have contributed to traditional education self-reliant, expansion of external information, contributing to introduce the country, culture and people of Vietnam to international friends, to be executed policy autonomy, diversity and multilateral international relations, thus contributing to enhancing the prestige and position of Vietnam in the period of international integration in terms of political, economic and cultural.

The preservation and promotion of national cultural identity for sustainable development is one of the most important of all the people of Vietnam. Targeting to preserve and promote the good of identity and cultural characteristics of Vietnam.

I. Đặt vấn đề

Trong xu thế toàn cầu hóa đang diễn ra một cách mạnh mẽ trên thế giới như hiện nay, hoạt động thông tin nói chung và báo chí nói riêng ngày càng đóng vai trò quan trọng trong đời sống xã hội. Báo chí truyền thông đang có những bước đột biến vào những năm đầu thực hiện chính sách mở cửa từ thập kỷ 90 của thế kỷ XX (từ Đại hội VI), thực sự đi vào chiều sâu cả về lượng và chất.

Trong những năm qua, thông tin trên báo chí nước ta đã góp phần quan trọng vào mọi mặt của đời sống xã hội, phấn đấu vì mục tiêu dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh.

Trong hơn 20 năm thực hiện chính sách và đường lối đổi mới do Đảng ta lãnh đạo, các phương tiện truyền thông đại chúng đóng vai trò hết sức quan trọng trên các lĩnh vực: Thực hiện nhiệm vụ tuyên truyền quan điểm, đường lối, chủ trương của Đảng; chính sách, pháp luật của Nhà nước; phát hiện và phản ánh tâm tư, nguyện vọng của quần chúng; những vấn đề bức xúc trong đời sống xã hội; kiên quyết đấu tranh chống tham nhũng, tiêu cực, quan liêu lãng phí và suy thoái đạo đức lối sống... Báo chí cũng đã góp phần giáo dục truyền thống tốt đẹp của dân tộc, truyền thống cách mạng, góp phần nâng cao dân trí, đáp ứng nhu cầu ngày càng cao, phong phú và đa dạng về đời sống tinh thần của nhân dân...

Bên cạnh những vấn đề trên, báo chí nước ta trong quá trình đổi mới và hội nhập đã góp phần nâng cao chất lượng thông tin đối ngoại, góp phần quan trọng giới thiệu đất nước, văn hóa, con người Việt Nam với bạn bè quốc tế; thực hiện đường lối đối ngoại độc lập, tự chủ, đa dạng hóa các quan hệ quốc tế của Đảng, Nhà nước ta; góp phần nâng cao uy tín và vị thế Việt Nam trên trường quốc tế.

Thực hiện những nhiệm vụ quan trọng đó có sự đóng góp của tất cả các loại hình báo chí. Tuy nhiên, lĩnh vực báo in biểu hiện những kết quả rõ rệt hơn cả. Tìm hiểu về vai trò của báo in Việt Nam thời kỳ đổi mới, hội nhập trong việc gìn giữ và phát triển các giá trị văn hóa là góp phần tìm hiểu vai trò của báo chí nói riêng và các phương tiện thông tin đại chúng nói chung; đồng thời, qua đó nhận ra và khắc phục những hạn chế của quá trình thông tin trên báo in Việt Nam đối với vấn đề trên.

II. Vai trò của báo in nước ta trong việc giữ gìn và phát triển các giá trị văn hóa thời kỳ hội nhập

Ngày nay, mở cửa hội nhập vào cộng đồng quốc tế để phát triển là xu thế tất yếu của mọi quốc gia, dân tộc. Ngay từ những ngày đầu khởi xướng và lãnh đạo công cuộc đổi mới đất nước, Đảng ta đã nhận thức rất rõ thực tiễn này nên đã chỉ đạo: trong quá trình đổi mới phải biết “kết hợp sức mạnh dân tộc với sức mạnh thời đại, sức mạnh trong nước với sức mạnh quốc tế” để đưa nước ta phát triển theo định hướng xã hội chủ nghĩa.

1. Báo in chủ động và tích cực tuyên truyền đường lối, chính sách đổi mới của Đảng trong việc giữ gìn và phát triển các giá trị văn hóa.

Để thực hiện thắng lợi sự nghiệp đổi mới, hội nhập văn hóa, *báo in có vai trò to lớn trong việc động viên toàn xã hội phấn đấu thực hiện nghiêm chỉnh chính sách và biện pháp phát triển kinh tế, văn hóa do Đảng ta đề ra đến năm 2020*. Báo in quán triệt tư tưởng của Đảng, coi đây là công việc của bản thân nhân dân ta, do sức ta làm là chính. Tuy nhiên, phải biết khai thác tinh hoa văn hóa thế giới và tận dụng yếu tố quốc tế để đẩy nhanh quá trình phát triển kinh tế, văn hóa đất nước. Tư tưởng đó cần được thể hiện ở các giải pháp trong quá trình tiến hành hội nhập văn hóa quốc tế trước mắt cũng như lâu dài.

Báo in chủ động và tích cực tuyên truyền sâu rộng tư tưởng của Đảng ta là tích cực hội nhập văn hóa quốc tế; tập trung mọi lực lượng, tranh thủ thời cơ, vượt qua thử thách, đẩy mạnh công cuộc đổi mới một cách toàn diện và đồng bộ, tiếp tục phát triển nền kinh tế nhiều thành phần vận hành theo cơ chế thị trường có sự quản lý của Nhà nước theo định hướng XHCN, phấn đấu đạt và vượt chỉ tiêu đề ra trong chiến lược ổn định và phát triển kinh tế - xã hội đến năm 2010; tăng trưởng kinh tế nhanh, hiệu quả cao và bền vững đi đôi với giải quyết những vấn đề bức xúc về xã hội, bảo đảm an ninh, quốc phòng, cải thiện đời sống của nhân dân, nâng cao tích lũy từ nội bộ nền kinh tế, tạo tiền đề vững chắc cho bước phát triển mới.

Đảng ta chỉ ra rằng, cải cách, mở cửa, hội nhập kinh tế, văn hóa quốc tế là con đường tất yếu mà nước ta phải trải qua để phát triển đi lên. Đây là sự nghiệp của cả dân tộc. Dù lâu dài, gian khổ nhân dân ta vẫn đoàn kết một lòng, đề cao ý chí tự lực tự cường, dựa vào sức mình là chính, đi đôi với tận dụng những yếu tố quốc tế để làm và quyết tâm làm cho bằng được. *Báo in không chỉ tích cực tuyên truyền, phổ biến chủ trương quan trọng này của Đảng, mà còn góp phần tạo ra quyết tâm và sức mạnh trong lòng nhân dân để thực hiện thắng lợi chủ trương đó*.

Trong sự nghiệp đổi mới, Đảng ta đặt nhiệm vụ xây dựng và phát triển nền văn hóa tiên tiến. Để thực hiện đường lối hội nhập văn hóa quốc tế, *nhiệm vụ trọng tâm đặt ra cho báo in là góp phần nâng cao dân trí*. Đảng và Nhà nước ta coi trọng sự nghiệp giáo dục - đào tạo, KHCN vì nhận thức sâu sắc về nguồn lực con người, về đào tạo và sử dụng con người để phục vụ con người tốt hơn. Nguồn lực con người và tiềm lực khoa học như là kết quả, là sự phản ánh của dân trí. Ngày nay, dân trí trở thành một trong những tiêu chí hàng đầu để đánh giá trình độ phát triển, tính

chất chế độ của các quốc gia trên thế giới. Dân trí là một phạm trù rộng, bao gồm trình độ văn hóa của nhân dân (văn hóa phổ thông, văn hóa giáo dục, văn hóa đạo đức, văn hóa, pháp luật, văn hóa nghệ thuật...), trình độ hiểu biết khoa học công nghệ của quảng đại quần chúng. Nhờ các phương tiện báo in hiện đại, nhà báo có điều kiện phổ biến tri thức khoa học, góp phần nâng cao dân trí. Bằng nhiều hình thức, nhà báo có thể chuyển tải tới dân cư. Chỉ có nâng cao dân trí, tăng cường tiềm lực khoa học công nghệ chúng ta mới có thể vượt lên, thoát khỏi nghèo nàn, lạc hậu, xây dựng đất nước giàu mạnh, văn minh. Vì thế, Đảng ta nhấn mạnh đến: Phát triển sự nghiệp thông tin, báo chí, xuất bản theo hướng nâng cao chất lượng, đáp ứng nhu cầu thông tin và nâng cao kiến thức mọi mặt cho nhân dân. Phát triển và nâng cao chất lượng thông tin, báo in là một yêu cầu không thể thiếu để truyền bá kiến thức văn hóa, khoa học, nâng cao dân trí.

Trong quá trình gìn giữ và phát triển các giá trị văn hóa, *nhờ các phương tiện báo in hiện đại, nhà báo có điều kiện phổ biến tri thức văn hóa, khoa học góp phần nâng cao dân trí*. Bằng nhiều hình thức, báo in có thể truyền tải tới dân cư không chỉ những tri thức cụ thể, trực tiếp mà còn tác động nâng cao trình độ nhận thức, giúp con người hoàn thiện về văn hóa, lối sống. Điều kiện mở cửa, hội nhập của đất nước ta càng đòi hỏi phải có những nỗ lực to lớn của các nhà báo. Là một nước nông nghiệp lạc hậu với đa số cư dân ở nông thôn, việc nâng cao dân trí không chỉ đơn thuần là trang bị những tri thức phổ thông cụ thể. Vấn đề khó khăn của các nhà báo là làm sao để nhanh chóng nâng cao nhận thức của nhân dân, bắt kịp trình độ các nước phát triển, hình thành một nếp sống công nghiệp, hiện đại, kỷ cương. Điều này, đòi hỏi các nhà báo quan tâm tới trạng thái tâm lý người đọc, không ngừng cải tiến nội dung và hình thức báo in, góp phần mở rộng kiến thức cho người đọc, nhất là công nhân, nông dân, cung cấp cho họ những kinh nghiệm làm ăn từ nước ngoài, ai ai cũng có thể làm theo được. Nhà báo hiểu nhu cầu trước nhất của người đọc là *xem và đọc* nên báo in phải đẹp và hấp dẫn, từ cách trình bày một trang báo đến một bức ảnh và minh họa.

Nhiệm vụ vừa cấp bách, quan trọng vừa cơ bản, lâu dài của báo in là *thường xuyên chủ động và tích cực tuyên truyền góp phần mở mang dân trí, chuẩn bị cho một cuộc bùng nổ trí tuệ*, vươn tới một đỉnh cao mới trong quá trình hội nhập. Sự

bùng nổ trí tuệ là một động lực không gì so sánh được của sự phát triển. Góp phần thúc đẩy những công việc trước mắt, giải quyết những vấn đề đang đặt ra là nhiệm vụ hàng ngày của đội ngũ những người làm báo in. Chưa có thời kỳ nào ở nước ta báo in lại có hiệu quả mẫu nhiệm như ngày nay đối với sự nghiệp truyền bá tri thức khoa học, nâng cao dân trí, mở mang sự giao tiếp giữa nhân dân mọi vùng trong nước và trên phạm vi toàn thế giới. Báo in tích cực thực hiện *thông tin khai sáng* góp phần *bồi dưỡng trí tuệ nhân dân*, xây dựng một xã hội năng động với những con người năng động, sáng tạo trong tiến trình hội nhập văn hóa thế giới.

Thắng lợi của các cuộc kháng chiến cứu nước của dân tộc ta trước đây về cơ bản là thắng lợi trí tuệ và chủ nghĩa anh hùng của những con người trí tuệ, anh hùng. Quá trình hội nhập văn hóa ngày nay càng phải là của quân chúng trí tuệ, anh hùng. Một xã hội tiêu cực khó có thể vươn tới đỉnh cao của văn hóa thời đại, không thể chuyển văn hóa thành sức sản xuất trực tiếp. Chúng ta cần sử dụng những thành tựu của văn hóa loài người nhưng không thể chỉ vay mượn mà không góp phần bằng những công trình văn hóa của chính mình. *Để làm được những công việc đó không thể thiếu sự đóng góp của báo in, nhất là báo in trên các lĩnh vực văn hóa, văn nghệ, khoa học, giáo dục và đào tạo.*

Truyền bá tri thức văn hóa, khoa học trong quá trình hội nhập là một nhiệm vụ khó khăn, phức tạp, đòi hỏi những người làm báo in phải có trình độ kiến thức, mỗi bài là một công trình văn hóa có hàm lượng chất xám cao. Chúng ta biết rằng văn hóa đang có vai trò to lớn, quyết định việc nâng cao chất lượng sản phẩm, chất lượng quản lý và quyết định sức cạnh tranh và tốc độ phát triển của mỗi quốc gia. Phần “ai thắng ai” trên thương trường là do văn hóa quyết định. Chính vì vậy mà Đảng ta coi tiếp thu tinh hoa văn hóa quốc tế cũng là con đường thoát khỏi nghèo nàn lạc hậu, mở mang dân trí, bảo vệ độc lập chủ quyền và định hướng phát triển XHCN. Hơn ai hết, những người làm báo in chủ động và tích cực truyền bá văn hóa, khơi dậy phong trào toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa. Ai nói rằng, làm báo in ngày nay dễ dàng, thoải mái hơn trước đây, người ấy chưa hiểu kỹ về vai trò của báo in hôm nay, đặc biệt là trong sứ mạng mở mang dân trí, tiếp nhận, giao lưu và hội nhập văn hóa quốc tế.

Trong khi tuyên truyền đường lối đổi mới, giữ gìn và phát huy các giá trị văn hóa, những người làm báo không thể quên nhiệm vụ của mình trong việc *bảo đảm định hướng tư tưởng, góp phần giữ gìn, ổn định chính trị, xã hội*. Có thể nói đây là trách nhiệm quan trọng, cơ bản của báo in. Bởi vì, muốn xây dựng và phát triển đất nước thì ngoài vốn, công nghệ và lao động ra, sự ổn định chính trị - xã hội là điều kiện cực kỳ quan trọng. Thực tiễn xã hội luôn luôn vận động thì trạng thái ổn định chính trị - xã hội cũng mang tính lịch sử cụ thể. Nó chi phối bởi một loạt yếu tố bên trong cũng như bên ngoài, trong đó yếu tố văn hóa giữ vai trò hết sức quan trọng.

Một vấn đề không kém phần quan trọng trong việc giữ gìn và phát huy các giá trị văn hóa là *báo in có trách nhiệm tham gia vào công việc quản lý xã hội, quản lý đất nước*. Nói cách khác, đó là thực hiện vai trò của báo in như cầu nối giữa Đảng, Nhà nước với nhân dân; như phương tiện bảo đảm thông tin hai chiều để tạo ra sự hài hòa giữa ý Đảng với lòng dân; như cơ quan tham mưu, tư vấn cho Đảng và Nhà nước trong việc sửa chữa những chính sách không còn phù hợp, hình thành những chính sách mới đúng đắn, kịp thời trong tiếp nhận, giao lưu, hội nhập văn hóa với thế giới.

Báo in tham gia quản lý xã hội, quản lý đất nước thể hiện ở chỗ không chỉ dừng lại ở việc phân tích, bình luận, truyền đạt các chủ trương, chính sách đối ngoại của Đảng, Nhà nước vào cuộc sống mà còn phải tham gia kiểm tra, kiểm soát việc thực hiện các chủ trương, chính sách đó. Kết quả hoạt động kiểm tra, kiểm soát của báo in là chỗ cung cấp nguồn thông tin quan trọng, chính xác để giúp các cơ quan có thẩm quyền kịp thời uốn nắn, hoặc có biện pháp tích cực điều chỉnh hoạt động đi đúng hướng. Điều quan trọng là trong quá trình kiểm tra, báo in chỉ ra được các sai lầm, khuyết điểm nhằm xây dựng theo chiều hướng tốt đẹp chứ không phải để phủ nhận, hoặc đánh đổ. Đây là nhiệm vụ hết sức phức tạp, khó khăn, đòi hỏi những người làm báo in lòng dũng cảm, tính trung thực, trách nhiệm công dân cao, sự hiểu biết đầy đủ, sâu sắc vấn đề nghiên cứu, phản ánh.

Trên thực tế, báo in đã và đang tham gia vào quá trình hoạch định và hoàn thiện các chính sách đối ngoại đa phương hóa, đa diện hóa của Đảng và Nhà nước. Trong thời kỳ mới, đẩy tới một bước CNH, HĐH đất nước, vai trò này của báo in càng tăng lên do những yêu cầu, điều kiện khách quan. Báo in được tiếp thêm sức

mạnh của trình giao lưu, tiếp nhận, hội nhập văn hóa để không ngừng phát triển. Giao lưu thông tin quốc tế ngày càng mở rộng, trách nhiệm, thời cơ và thách thức đặt ra cho những người làm báo in càng nặng nề. Trước chặng đường mới của đất nước, trước bối cảnh mới của những vận động trong đời sống kinh tế và thông tin thế giới là hết sức gay gắt, đòi hỏi báo in càng phải nâng cao chất lượng in ấn. Xã hội ngày càng phát triển, giao lưu quốc tế càng sâu rộng vai trò của báo in cũng ngày càng được tăng cường hơn.

Tuy nhiên, để có thể phát huy được sức mạnh to lớn của mình trong các nhiệm vụ giữ gìn, phát triển các giá trị văn hóa to lớn của dân tộc, *giải pháp đặt ra chính báo in là phải phát triển*. Nhưng phát triển thế nào để có một hệ thống mạng lưới báo in hoạt động phối hợp, ăn ý với nhau, không đối chọi, không bị địch lợi dụng để kích động nhau. Làm sao để báo in tạo nên được sức mạnh tổng hợp, tuyên truyền sâu rộng hơn, sắc bén và khoa học hơn đường lối, chính sách của Đảng và Nhà nước tới tận người dân, thúc đẩy sự nghiệp đổi mới, hội nhập kinh tế, văn hóa quốc tế. Đương nhiên để đưa được chủ trương, đường lối của Đảng vào trái tim, khối óc của người đọc, báo in phải có cách viết rõ ràng, trong sáng. Nói tóm lại là phải có *nghề*. Báo in bám sát, thấm nhuần quan điểm, đường lối của Đảng một cách sâu sắc. Đó là nhân tố quyết định nhất. Song việc nâng cao trình độ văn hóa chung cũng rất quan trọng. Người viết báo in phải là người uyên bác, hiểu biết sâu rộng các vấn đề kinh tế, chính trị, văn hóa quốc tế. Có như vậy mới phát huy được tác dụng, không bị các báo chí khác như: phát thanh, truyền hình, internet... lấn át.

2. Báo in góp phần quan trọng xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc trong việc giữ gìn và phát triển các giá trị văn hóa thời kỳ hội nhập.

Cùng với các binh chủng báo chí khác, báo in có vai trò quan trọng góp phần xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc. Tuy nhiên, báo in muốn thực hiện tốt nhiệm vụ đó, trước hết, phải nắm vững đường lối, quan điểm của Đảng về văn hóa, nhất là trong giai đoạn giao lưu, hội nhập văn hóa quốc tế hiện nay. Đảng ta coi văn hóa là nền tảng tinh thần của xã hội, là động lực thúc đẩy sự phát triển, đồng thời là mục tiêu cao cả của CNXH. Nền văn hóa mà chúng ta xây dựng là nền văn hóa tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc. *Tiên tiến* là yêu nước và tiến bộ mà nội dung cốt lõi là lý tưởng độc lập dân tộc và CNXH theo chủ

nghĩa Mác - Lê-nin, tư tưởng Hồ Chí Minh, nhằm mục tiêu tất cả vì con người, vì hạnh phúc và sự phát triển phong phú, tự do, toàn diện của con người trong mối quan hệ hài hòa giữa cá nhân và cộng đồng, giữa xã hội và tự nhiên. Bản sắc dân tộc bao gồm những giá trị bền vững, những tinh hoa của cộng đồng các dân tộc Việt Nam, được vun đắp nên qua lịch sử hàng ngàn năm đấu tranh dựng nước và giữ nước. Đó là lòng yêu nước nồng nàn, ý chí tự cường dân tộc, tinh thần đoàn kết, ý thức cộng đồng gắn kết cá nhân - gia đình - làng xã - Tổ quốc; lòng nhân ái khoan dung, trọng nghĩa tình, đạo lý, đức tính cần cù, sáng tạo trong lao động; sự tinh tế trong ứng xử, tính giản dị trong lối sống... Bản sắc văn hóa dân tộc còn đậm nét trong cả các hình thức biểu hiện mang tính dân tộc độc đáo. Bảo vệ bản sắc dân tộc phải gắn kết với mở rộng giao lưu quốc tế, tiếp thu có chọn lọc những cái hay, cái tiến bộ trong văn hóa các dân tộc khác. Giữ gìn bản sắc dân tộc phải đi liền với chống lạc hậu, lỗi thời trong phong tục, tập quán, lề thói cũ.

Trên những định hướng lớn của Đảng và Nhà nước ta về việc xây dựng và phát triển nền văn hóa tiên tiến, đậm đà bản sắc văn hóa dân tộc, *báo in đi sâu tuyên truyền, giáo dục truyền thống cách mạng, những tri thức lịch sử - văn hóa của đất nước*. Với chức năng thông tin, ngôn luận của mình, báo in đem đến cho người đọc những tri thức và giá trị văn hóa - lịch sử của dân tộc và giá trị nhân loại. Dĩ nhiên, nhà báo không thể trang bị cho các thành viên xã hội một hệ thống tri thức lịch sử - văn hóa như nhà giáo trong trường học, nhưng lại có khả năng to lớn trong việc *thấm định* và *cổ vũ* cho những giá trị lịch sử, văn hóa, tạo môi trường thuận lợi cho việc hình thành ý thức lịch sử, văn hóa của mỗi công dân và các thành viên trong xã hội. Về vấn đề này phải kể đến ưu thế của báo in đang chuyển tải nhiều tác phẩm văn học nghệ thuật, phổ biến rộng khắp các hoạt động văn hóa tác động hằng ngày hằng giờ vào đời sống tinh thần của xã hội, trong đó có sự hình thành và phát triển ý thức lịch sử - văn hóa của mỗi thành viên xã hội.

Sự nghiệp CNH, HĐH đất nước và hội nhập văn hóa quốc tế để phát triển mà tách khỏi cội nguồn dân tộc, truyền thống cách mạng thì nhất định sẽ lâm vào nguy cơ tha hóa. Đi vào kinh tế thị trường mà xa rời những giá trị truyền thống sẽ làm mất bản sắc dân tộc, đánh mất bản thân mình, trở thành cái bóng mờ của người khác, của dân tộc khác. Điều này nói lên nhiệm vụ quan trọng của báo in góp phần vào việc

nhận thức, tư tưởng, đưa ra các luận cứ, dự báo khoa học, giúp Đảng và Nhà nước hoạch định đường lối, chính sách, bước đi đúng đắn, thích hợp trong tiến trình đổi mới, hội nhập và phát triển đất nước đi lên hiện đại, văn minh.

Trong việc giữ gìn và phát triển các giá trị văn hóa to lớn của dân tộc, xây dựng và phát triển nền văn hóa đậm đà bản sắc dân tộc, *báo in quan tâm hàng đầu đến những giá trị văn hóa - nhân văn*. Đó là việc sáng tạo và chuyển tải các tác phẩm văn học nghệ thuật, âm nhạc, điêu khắc, phim ảnh, các hoạt động văn hóa, lễ hội, các công trình kiến trúc... qua các phương tiện in ấn đến với bạn đọc khắp mọi miền đất nước. Bằng cách đó sẽ đại chúng hóa những giá trị văn hóa tinh thần của dân tộc và nhân loại, giúp cho mỗi thành viên của xã hội không ngừng bổ sung vốn tri thức, làm phong phú thêm đời sống tinh thần của mình. Đây là điều kiện để con người phát triển một cách toàn diện, hài hòa. Trách nhiệm của báo in chính là ở chỗ tác động vào định hướng giá trị xã hội, sáng tạo ra các giá trị văn hóa văn minh và làm cho con người trong xã hội, nhất là thế hệ trẻ, tiếp thu các giá trị của nền văn hóa dân tộc, của từng tác phẩm văn nghệ, hình thành và phát triển nhân cách đạo đức tốt đẹp. Xây dựng con người có tri thức, văn hóa và lối sống lành mạnh là yếu tố quan trọng để thực hiện nhiệm vụ CNH, HĐH đất nước. Đương nhiên để thực hiện tốt mục tiêu hội nhập mà không hòa tan, vấn đề hàng đầu đặt ra cho chính báo in là *nâng cao chất lượng* các tác phẩm, nhất là các tác phẩm văn hóa, văn học nghệ thuật, tăng cường sức hấp dẫn, sinh động và tính tư tưởng cao để thu hút công chúng. Điều này đòi hỏi rất lớn khả năng nhận thức, tư tưởng, tình cảm và tài hoa của những người làm báo in.

Xã hội càng phát triển, trình độ dân trí càng cao, sự hình thành nhân cách, lối sống văn hóa của con người chịu ảnh hưởng của nhiều yếu tố tự nhiên và xã hội. Do vậy, *báo in đề cập đến nhiều lĩnh vực tri thức văn hóa phong phú và đa dạng của đời sống xã hội*. Những cây bút, trang viết hướng vào việc góp phần hình thành nhân cách, lối sống, trình độ hiểu biết của từng thành viên trong xã hội và một nền văn hóa lành mạnh, tiên tiến để thể hiện trong các hành động, mối quan hệ của người từ hành vi giao tiếp, quan hệ gia đình, tập thể đến nghỉ ngơi, thể thao, sức khỏe, môi trường... Báo in tham gia tích cực vào việc xây dựng con người Việt Nam trong quá trình giao lưu, tiếp nhận, hội nhập văn hóa quốc tế với những đức tính như: yêu

nước, có ý chí vươn lên đưa đất nước thoát khỏi nghèo nàn lạc hậu, đoàn kết với nhân dân thế giới trong sự nghiệp đấu tranh vì hòa bình, độc lập dân tộc, dân chủ và tiến bộ xã hội; có lối sống lành mạnh, văn minh, cần kiệm, trung thực, nhân nghĩa, tôn trọng kỷ cương phép nước, quy ước của cộng đồng; có ý thức bảo vệ và cải thiện môi trường sinh thái...

Chúng ta giữ gìn bản sắc văn hóa dân tộc không có nghĩa là đóng kín, kỳ thị đối với các nền văn hóa khác. Trên tinh thần độc lập dân tộc, báo in lựa chọn, tiếp thu các yếu tố nhân bản, hợp lý, khoa học, tiến bộ của thế giới, cả phương Đông và phương Tây, để tuyên truyền vào trong nước, làm giàu thêm nội dung và bản sắc văn hóa dân tộc, định hướng giá trị cho toàn xã hội; mặt khác, báo in phê phán mạnh mẽ sự xâm nhập của mọi thứ văn hóa độc hại, những khuynh hướng tư tưởng phản tiến bộ, phản nhân văn, lối sống sa đọa, đồi trụy trái với truyền thống tốt đẹp của dân tộc ta.

Đất nước chúng ta đang bước vào thời kỳ mới của sự phát triển, bản sắc văn hóa dân tộc cũng đang trong quá trình phát triển để đáp ứng những đòi hỏi mới. Hệ giá trị cốt lõi của nền văn hóa dân tộc đang được phát huy, chuẩn mực xã hội mới cũng đang hình thành, đáp ứng các nhu cầu đổi mới toàn diện đất nước. Công cuộc đổi mới hiện nay là sự kế thừa và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống của dân tộc, đồng thời tiếp thu tinh hoa văn hóa nhân loại, thông qua chính sách rộng mở, tăng cường giao lưu, hợp tác về nhiều mặt với các nước trong cộng đồng quốc tế trên cơ sở giữ vững độc lập, chủ quyền, bình đẳng cùng có lợi. Đó là những vấn đề đòi hỏi sự quan tâm đặc biệt của báo in, nhằm đẩy mạnh tuyên truyền giao lưu văn hóa quốc tế, tạo điều kiện cho chúng ta tiếp thu tinh hoa của văn hóa thế giới, đồng thời cũng giới thiệu văn hóa Việt Nam ra nước ngoài, góp phần thúc đẩy công cuộc đổi mới và mở cửa.

Vấn đề cấp thiết đặt ra cho báo in trong thời kỳ hội nhập là *chăm lo xây dựng nền tảng tinh thần của con người và xã hội*, trong đó cần làm tốt việc giáo dục truyền thống, định hướng hệ giá trị, bồi dưỡng bản sắc văn hóa dân tộc cho thế hệ trẻ, truyền bá hệ tư tưởng Mác - Lê-nin, Hồ Chí Minh, đường lối, quan điểm của Đảng ta một cách thiết thực, sâu rộng, có sức thuyết phục cao cho mọi đối tượng, nhất là cho thế hệ trẻ. Dựa vào lợi thế của báo in, các nhà báo có khả năng đưa các

nhân tố văn hóa tinh thần, nhân văn thấm sâu vào các lĩnh vực đời sống xã hội; vào các kế hoạch và chương trình phát triển kinh tế - xã hội của Đảng và Nhà nước.

Báo in trong vai trò là người tuyên truyền, giáo dục, tổ chức, huy động toàn dân, toàn xã hội tham gia xây dựng, phát triển văn hóa; phát huy chủ nghĩa yêu nước và truyền thống đại đoàn kết dân tộc, ý thức độc lập tự chủ, tự cường xây dựng và bảo vệ tổ quốc, làm cho văn hóa thấm sâu vào toàn bộ đời sống và hoạt động xã hội, vào từng người, từng gia đình, từng tập thể và cộng đồng, từng địa bàn dân cư, vào mọi lĩnh vực sinh hoạt và quan hệ con người, tạo ra trên đất nước ta đời sống tinh thần cao đẹp. Trình độ dân trí cao, khoa học phát triển, phục vụ đắc lực sự nghiệp CNH, HĐH.

Tuy nhiên, trong quá trình bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa vẫn còn những yếu kém, nổi lên trước hết là ở nhận thức tư tưởng, trong đạo đức và lối sống. Trước những biến động chính trị phức tạp trên thế giới, một số người dao động, hoài nghi về con đường XHCN, phủ nhận thành quả của CNXH hiện thực trên thế giới, phủ nhận con đường đi lên CNXH ở nước ta; phủ nhận lịch sử cách mạng Việt Nam dưới sự lãnh đạo của Đảng. Không ít người mơ hồ bàng quan hoặc mất cảnh giác trước những luận điệu thù địch, xuyên tạc, bôi nhọ chế độ ta. Tệ sùng bái nước ngoài, coi thường những giá trị văn hóa dân tộc, chạy theo lối sống thực dụng, cá nhân vị kỷ đang gây hại đến thuần phong mỹ tục của dân tộc. Không ít trường hợp vì đồng tiền và danh vị mà chà đạp lên tình nghĩa gia đình, quan hệ thầy trò, đồng chí, đồng nghiệp. Buôn lậu và tham nhũng phát triển. Ma túy, mại dâm và các tệ nạn xã hội khác gia tăng. Nạn mê tín dị đoan khá phổ biến. Nhiều hủ tục cũ và mới lan tràn, nhất là trong việc cưới xin, tang lễ. Nghiêm trọng hơn là sự suy thoái về đạo đức, lối sống ở một bộ phận không nhỏ cán bộ, Đảng viên, trong đó có cả cán bộ có chức có quyền. Nạn tham nhũng, dùng tiền của Nhà nước tiêu xài phung phí, ăn chơi sa đọa không được ngăn chặn có hiệu quả. Nhiều biểu hiện tiêu cực trong lĩnh vực giáo dục, đào tạo làm cho xã hội lo lắng như sự suy thoái đạo lý trong quan hệ thầy trò, bè bạn, môi trường sư phạm xuống cấp, lối sống thiếu lý tưởng, hoài bão, ăn chơi, nghiện ma túy... Báo in không chỉ có trách nhiệm tham gia, mà còn tham gia đắc lực chống lại những tiêu cực, yếu kém nêu trên, làm lành mạnh trong đạo đức, lối sống, nhận thức tư tưởng, xây dựng đời sống văn hóa tinh thần cao đẹp trong mọi

tầng lớp nhân dân.

Đương nhiên, để xây dựng và phát triển được nền văn hóa tiên tiến, đậm đà bản sắc văn hóa dân tộc, tiếp thu có chọn lọc tinh hoa văn hóa nước ngoài, chính bản thân báo in cũng cần khắc phục một số yếu kém như Hội nghị lần thứ năm Ban chấp hành Trung ương Đảng (khóa VIII) về *xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc* đã chỉ rõ: Còn nhiều sản phẩm chất lượng thấp, chưa kịp thời phát hiện và lý giải những vấn đề lớn do cuộc sống đặt ra. Báo chí chưa biểu dương đúng mức những điển hình tiên tiến trên các lĩnh vực, cũng như thiếu sự phê phán kịp thời những việc làm trái với đường lối của Đảng, pháp luật của Nhà nước và đạo đức xã hội. Không ít trường hợp thông tin thiếu chính xác, làm lộ bí mật quốc gia. Khuynh hướng “thương mại hóa”, lạm dụng quảng cáo để thu lợi còn khá phổ biến. Một số ít nhà báo đã vi phạm đạo đức nghề nghiệp, thông tin thiếu trung thực, gây tác dụng xấu đến dư luận xã hội, nhưng chưa được xử lý kịp thời theo pháp luật.

Báo in xây dựng chủ đề, tập trung sức viết nhằm tạo ra ở các đơn vị cơ sở (gia đình, làng bản, phường, khu tập thể, cơ quan, xí nghiệp...), các vùng dân cư (đô thị, nông thôn, miền núi...) đời sống văn hóa lành mạnh, đáp ứng những nhu cầu văn hóa đa dạng và không ngừng tăng lên của các tầng lớp nhân dân. Mặt khác báo in cần hướng trọng tâm tuyên truyền vào việc giữ gìn và phát huy những đạo lý tốt đẹp của gia đình Việt Nam. Nêu cao vai trò gương mẫu của các bậc cha mẹ. Coi trọng xây dựng gia đình văn hóa. Xây dựng mối quan hệ khăng khít giữa gia đình, nhà trường và xã hội. Thu hẹp dần khoảng cách đời sống văn hóa giữa đô thị và nông thôn, giữa những vùng kinh tế phát triển với các vùng sâu, vùng xa, vùng núi, biên giới, hải đảo, giữa các tầng lớp nhân dân.

Báo in tăng cường tuyên truyền bảo tồn và phát huy các di sản văn hóa; phát triển sự nghiệp giáo dục - đào tạo và KHCN; phát huy và phát triển văn hóa các dân tộc thiểu số; các chính sách văn hóa của Đảng và Nhà nước đối với tôn giáo... Chính đó là sự huy động sức mạnh nội sinh của dân tộc vào sự nghiệp đổi mới xây dựng đất nước. Điều quan trọng là các nhà báo ở trong tất cả các loại hình báo chí cũng phối hợp hoạt động để tăng hiệu quả thông tin trên lĩnh vực văn hóa. đồng thời các nhà báo không ngừng nâng cao trình độ chính trị và nghề nghiệp, tư tưởng và văn

hóa mới có thể đáp ứng nhu cầu thông tin về văn hóa tinh thần ngày càng cao của nhân dân. Nếu không có một trình độ văn hóa nhất định thì nhà báo không thể thích ứng được với sự phát triển nhanh chóng, đa dạng của nền văn hóa các dân tộc Việt Nam, không thể tiếp thu và chọn lọc được những tinh hoa văn hóa của nhân loại.

3. Báo in tham gia đấu tranh chống cuộc hợp tấu giáo điều của các thế lực thù địch, góp phần giáo dục lý tưởng cách mạng cao đẹp của Đảng và nhân dân ta.

Vấn đề kinh tế thị trường bên cạnh mặt tích cực, còn có mặt tiêu cực. Mặt trái ấy luôn luôn lôi kéo con người chạy theo đồng tiền, chạy theo lợi ích cá nhân, bất chấp lợi ích tập thể, lợi ích chung của xã hội, của đất nước, dân tộc, khuyến khích thói ích kỷ, tư lợi, lối làm ăn dối trá, chộp giật, lối sống coi thường đạo lý, bán rẻ danh dự, lương tâm, xa rời lý tưởng. Đó chính là mảnh đất mà các thế lực thù địch thường khai thác để làm suy yếu nền tảng tư tưởng của nhân dân ta.

Trong khi Đảng và Nhà nước ta thực hiện chính sách mở cửa, hội nhập quốc tế về kinh tế, văn hóa, thì báo in cũng nâng cao cảnh giác, nắm vững các thủ đoạn “diễn biến hòa bình” của các thế lực thù địch. Họ thường tuyên truyền hệ tư tưởng tư sản, trước hết là đề cao quan niệm kiểu phương Tây về “tự do, nhân quyền, dân chủ”. Đây là vũ khí chủ yếu của họ trên lĩnh vực ý thức hệ. Họ tâng bốc nó thành một thứ giá trị cao nhất và duy nhất mà nhân loại phải làm theo. Trên cơ sở đó thúc đẩy trào lưu tự do hóa tư sản trong xã hội ta bằng nhiều con đường và biện pháp. Đưa các sản phẩm văn hóa đồi trụy, độc hại vào nước ta. Đối tượng mà họ đặc biệt chú ý là thế hệ trẻ với hy vọng làm biến chất tầng lớp này, tách khỏi cội nguồn dân tộc. Lợi dụng tín ngưỡng, tôn giáo để làm mất dần vai trò chủ đạo của hệ tư tưởng Mác - Lê-nin trong một bộ phận dân cư. Bằng các phương tiện thông tin đại chúng, phương tiện nghe nhìn hiện đại chúng ra sức truyền bá tư tưởng, quan điểm phản động để phá hoại sự nghiệp đổi mới xây dựng đất nước do Đảng ta khởi xướng và lãnh đạo. Đấu tranh giành thế chủ động trên mặt trận tư tưởng trong điều kiện “bùng nổ thông tin” là nhiệm vụ nặng nề, gian lao của đội ngũ những người làm báo in.

III. Kết luận

Qua hơn 20 năm đổi mới, các phương tiện thông tin đại chúng nói chung và báo in nói riêng đã có những đóng góp hết sức quan trọng trong sự nghiệp đổi mới

cùng với việc giữ gìn và phát triển các giá trị văn hóa.

Những thành tựu và đóng góp đó có nguyên nhân sâu xa từ quá trình đổi mới của Đảng Cộng sản Việt Nam trong hơn 20 năm qua mà báo chí truyền thông nói chung và báo in Việt Nam nói riêng là một biểu hiện sinh động.

Xu thế hội nhập và giao lưu quốc tế đang diễn ra mạnh mẽ hơn bao giờ hết, báo chí Việt Nam nói chung và báo in Việt Nam nói riêng phải tiếp đóng vai trò là công cụ tuyên truyền chủ trương chính sách của Đảng, định hướng công chúng và phục vụ nhu cầu thông tin của nhân dân. Bên cạnh những thành tựu, báo in Việt Nam vẫn còn những hạn chế, tồn tại cần được chỉ rõ và khắc phục.

Trong bối cảnh tình hình thế giới và trong nước có nhiều diễn biến phức tạp, hoàn thành những nhiệm vụ nói trên cũng chính là việc tạo lập cơ sở, điều kiện cho báo in phát triển theo xu hướng tích cực, góp phần phát triển kinh tế - xã hội, giữ vững ổn định nhằm thực hiện thắng lợi hai nhiệm vụ chiến lược xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Dương Xuân Sơn, Đinh Hường, Trần Quang, Cơ sở lý luận báo chí truyền thông, NXB Đại học Quốc gia Hà Nội, 2007, 307 trang.
- [2] Lê Doãn Hợp, Quản lý báo chí trong sự nghiệp đổi mới đất nước hiện nay, Tạp chí Cộng sản, Hà Nội, số 776 Tháng 6 năm 2007, trang 36 – 39.
- [3] Tạ Ngọc Tấn, Một số vấn đề về phát triển báo chí nước ta hiện nay, Tạp chí Cộng sản, Hà Nội, số 775, tháng 5 năm 2007, trang 41 – 47.
- [4] Nguyễn Thị Thanh, Báo chí Việt Nam trong tiến trình hội nhập và phát triển của đất nước, Tạp chí Lý luận chính trị & Truyền thông, Hà Nội, số 7, tháng 7 năm 2007, trang 12 – 15.
- [5] Thủ tướng Chính phủ, Chiến lược phát triển thông tin đến năm 2010, Hà Nội, số 219/2005/QĐ – TTg, ngày 09 tháng 9 năm 2005.